

**Co-funded by
the European Union**

**АКТИВУЮЧИЙ СЦЕНАРІЙ УРОКУ
розроблений в рамках проєкту
„ІННОВАЦІЇ В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ”**

Тема:

**Дезінформація в медицині – фейкові новини, що шкодять
здоров'ю
Аналіз прикладів (щеплення, пандемія, альтернативне
лікування).**

1. Цілі уроку

Учень:

- розуміє, що таке медична дезінформація та фейкові новини, пов'язані зі здоров'ям,
- знає приклади неправдивої інформації щодо щеплень, пандемії, альтернативного лікування,
- вміє вказати різницю між достовірною медичною порадою та небезпечним фейком,
- знає, як перевіряти інформацію про здоров'я в Польщі, Чехії, Словаччині та на рівні ЄС,
- розвиває навичку критичного мислення і свідомого використання інтернет-контенту щодо здоров'я.

2. Цільова група

Учні початкових шкіл

3. Методи навчання

- Мозковий штурм
- Міні-лекція з прикладами
- Робота в групах
- Модерована дискусія
- Аналіз заголовків та медичних порад
- Вікторина / перевірна вправа

Проект спільно профінансований Європейським Союзом

**Co-funded by
the European Union**

4. Навчальні матеріали / джерела

- Проектор або мультимедійна дошка
- Роздруковані приклади медичних заголовків та постів (2 правдиві, 2 фейкові)
- Інфографіка: «Життєвий цикл медичного фейку»
- Фліпчарт і маркери
- Платформи з перевірки фактів:
 - о Польща: Demagog.org.pl, FakeHunter PAP
 - о Чехія: Manipulátoři.cz, Demagog.cz
 - о Словаччина: Demagog.sk, Infosecurity.sk
 - о ЄС: EUvsDisinfo.eu, EDMO.eu
 - о WHO Mythbusters: посилання

5. Хід уроку (45 хв)

1. Вступ – чи кожна порада про здоров'я в інтернеті є правдивою? (5–7 хв)

Форма: мозковий штурм із елементами короткого аналізу прикладів

Хід:

1. Початок уроку: учитель просить учнів згадати поради щодо здоров'я, які вони бачили в інтернеті – на TikTok, YouTube, Facebook або в повідомленнях від знайомих.
2. Запитання до учнів:
 - о Чи траплялися вам повідомлення на кшталт «чудодійний засіб від раку» або «шкідливі інгредієнти у вакцинах»?
 - о Які поради зі здоров'я ви запам'ятали з інтернету? (наприклад, «домашній спосіб вилікувати грип за один день», «вода з лимоном захищає від усіх хвороб»).
 - о Чи завжди ви знаєте, хто автор таких порад? Чи перевіряєте, чи він посилається на наукові джерела або є лікарем?
 - о Чи кожна порада в мережі є правдивою і безпечною? Як можна це перевірити?
3. Короткий аналіз прикладів: учитель показує 2–3 вигадані заголовки (на слайді або роздруківках), напр.:
 - о «Сік з моркви вилікує рак за 3 дні – лікарі цього не скажуть!»
 - о «ВООЗ підтверджує: регулярні щеплення захищають від тяжкого перебігу інфекційних хвороб».

Учні відповідають, який заголовок звучить більш правдоподібно і чому.

Інформація для вчителя:

- Медична дезінформація – це неправдиві або такі, що вводять в оману відомості про

Проект спільно профінансований Європейським Союзом

Co-funded by
the European Union

здоров'я, ліки, хвороби чи щеплення, які поширюються в інтернеті, соцмережах, а іноді й у традиційних медіа.

- Вона може бути навмисною (хтось хоче заробити, продати «чудодійний додаток», підірвати довіру до лікарів чи щеплень) або несвідомою (хтось пересилає неперевірені поради).

- Наслідки медичної дезінформації можуть бути дуже серйозними:

- о Відмова від лікування чи щеплень, що може призвести до хвороб, ускладнень, навіть смерті.

- о Використання небезпечних методів, напр. пиття токсичних речовин або «ліків» з інтернету.

- о Втрата довіри до фахівців, лікарів і медичних установ.

- Найчастіші мотиви створення медичних фейків:

- о Фінансова вигода: продаж добавок, книжок, фальшивих терапій.

- о Ідеологія: антивакцинаторські рухи, групи, що просувають псевдомедицину.

- о Сенсаційність і популярність: здобуття тисяч переглядів та підписників завдяки шокуєчому контенту.

2. Визначення та приклади (10 хв)

Форма: міні-лекція + усна вікторина

Мета: навчити учнів відрізняти фейкову медичну інформацію від достовірної, зрозуміти основні поняття, пов'язані з дезінформацією у сфері здоров'я.

Визначення:

- **Медична дезінформація** – неправдива, маніпульована або неповна інформація щодо здоров'я, лікування, ліків, щеплень чи хвороб, яка поширюється навмисно або несвідомо у публічному просторі (соцмережі, інтернет-портали, форуми). Метою може бути введення в оману, залякування, підлив довіри до лікарів чи установ охорони здоров'я, або ж заохочення до небезпечних практик.

Приклад: стаття, яка стверджує, що «вживання великих доз вітаміну С лікує будь-яку хворобу», без підтвердження науковими дослідженнями.

- **Медичний фейк-нюз** – повністю вигадане або навмисно перекручене повідомлення, яке виглядає як справжня стаття чи пост, і масово поширюється. Зазвичай стосується тем, що викликають сильні емоції: щеплень, пандемій, «чудодійних ліків», нібито змов фармацевтичних корпорацій.

Приклад: пост у Facebook із твердженням, що «вакцини викликають магнетизм тіла», який поширюється тисячі разів попри відсутність наукових доказів.

- **Клікбейт про здоров'я** – заголовок або мініатюра (на YouTube чи в статтях), що є перебільшеною, сенсаційною чи загадковою. Має лише заохотити до кліку, часто не відповідає змісту статті або вводить в оману. Часто повторює схеми: «Лікарі не хочуть, щоб ти це знав!» або «Одна ложка цього напою вилікує будь-яку хворобу».

Проект спільно профінансований Європейським Союзом

**Co-funded by
the European Union**

Приклад: «Натуральний буряковий сік виводить усі токсини за 3 дні – офіційна медицина це приховує!»

• **Медичний факт-чекінг** – процес ретельної перевірки медичної інформації на основі наукових досліджень, медичних публікацій, рекомендацій ВООЗ, ECDC чи міністерств охорони здоров'я. Перевірка може показати, що інформація правдива, фейкова чи частково маніпульована.

Приклад: перевірка, чи має конкретний препарат підтверджену ефективність у базах клінічних досліджень (наприклад PubMed, сайти ВООЗ).

Приклади для аналізу (усна вікторина):

1. «Вакцини викликають магнетизм тіла – доказ на відео!»
– Медичний фейк-ньюз, багаторазово спростований науковими дослідженнями, доказів немає.
2. «COVID-19 не існує – це змова фармацевтів і урядів»
– Теорія змови, немає жодних наукових підтверджень, суперечить доказам медицини.
3. «ВООЗ рекомендує щеплення як ефективний захист від тяжкого перебігу хвороби»
– Достовірна інформація, підтверджена міжнародними установами громадського здоров'я.
4. «Вода з лимоном вимиває всі віруси з організму за 24 години»
– Медична дезінформація, немає наукових доказів, неправдива обіцянка.
5. «Лікарі б'ють на сполох: новий штам грипу в Європі – рекомендовані захисні щеплення»
– Правдива інформація, яку можна підтвердити офіційними повідомленнями.

3. Вправа – Впізнай шкідливий фейк-ньюз (15 хв)

Форма: робота в групах по 3–5 осіб

Мета: розвиток умінь аналізувати інформацію про здоров'я, розпізнавати фейкові матеріали, навчання користуванню достовірними джерелами.

Інструкція для вчителя:

1. Підготовка матеріалів:
 - о Кожна група отримує набір із 4 роздрукованих заголовків чи коротких постів про здоров'я – 2 правдиві, 2 фейкові (вигадані, але реалістичні).
 - о Додається «Картка 10 попереджувальних сигналів медичної дезінформації», що допомагає в аналізі.

Завдання для учнів:

Проект спільно профінансований Європейським Союзом

**Co-funded by
the European Union**

1. Проаналізуйте всі 4 приклади.
2. Обирайте неправдиві й шкідливі матеріали – позначте ті, що є фейками, і поясніть свій вибір.
3. Підкресліть сигнали небезпеки:
 - о відсутність джерел або посилань на «анонімних експертів»,
 - о обіцянки чудодійних результатів («за тиждень вилікує рак»),
 - о сильна емоційна мова («лікарі це приховують», «шокуюче відкриття»),
 - о суперечність із медичними знаннями, які можна перевірити в офіційних повідомленнях.
4. Перевірте інформацію – якщо можливо, скористайтесь телефонами або комп'ютерами та перевірте повідомлення на сайтах факт-чекінгу, напр.:
 - o Demagog.org.pl (PL)
 - o Manipulátoři.cz (CZ)
 - o Demagog.sk (SK)
 - o EUvsDisinfo.eu (EC)
 - o сайти ВООЗ або міністерств охорони здоров'я.

Приклади заголовків для набору:

1. «Натуральна мікстура з буряка лікує рак за тиждень – лікарі це приховують!»
2. «Нова вакцина проти грипу затверджена ВООЗ – безкоштовні щеплення з листопада».
3. «Пандемія – змова фармацевтів – докази на відео!»
4. «Дослідження підтверджують: здорова дієта знижує ризик серцевих хвороб».

Таблиця для аналізу:

Заголовок / Пост	Правдивий чи фейковий?	Сигнали небезпеки	Як можна перевірити?
Натуральна мікстура з буряка...			
Нова вакцина затверджена ВООЗ...			
Пандемія – змова фармацевтів...			

Проект спільно профінансований Європейським Союзом

**Co-funded by
the European Union**

Заголовок / Пост

**Правдивий чи
фейковий?**

**Сигнали
небезпеки**

**Як можна
перевірити?**

Дослідження підтверджують:
здорова діста...

4. Дискусія: Чому ми віримо у фейкові новини про здоров'я? (8 хв)

Форма: керована розмова

Мета: усвідомити учням, чому неправдиві медичні матеріали такі ефективні та як вони впливають на наші рішення щодо здоров'я.

Запитання до учнів:

1. Чому люди надають перевагу «простим рішенням» і «чудодійним лікам»?
 - o Чи легше довіряти простим обіцянкам, ніж складним рекомендаціям лікарів?
 - o Чи можуть «натуральні методи лікування» здаватися більш дружніми та безпечними?
2. Які емоції (страх, надія, відчуття несправедливості) використовують автори таких матеріалів?
 - o Як працюють заголовки на кшталт «Лікарі приховують від тебе правду»?
 - o Чи страх перед хворобою або лікуванням (наприклад, щепленнями) збільшує довіру до фейкових повідомлень?
3. Чи можуть фейки про здоров'я шкодити всьому суспільству (наприклад, під час пандемії)?
 - o Чи через віру в такі повідомлення люди можуть відмовлятися від лікування, ігнорувати поради лікарів, наражати інших?
 - o Якими можуть бути наслідки масового поширення медичних фейків?
4. Як можна перевірити достовірність медичної поради?
 - o Які джерела є найнадійнішими (ВООЗ, міністерство охорони здоров'я, перевірені медичні портали)?
 - o Чи варто довіряти анонімним постам у соцмережах?

Інформація для вчителя (можна озвучити під час підсумку):

Медичні фейки діють настільки ефективно, тому що:

- Вони ґрунтуються на людському страху – хвороба викликає сильні емоції, тож ми охоче читаємо повідомлення з обіцянками захисту чи лікування.
- Вони обіцяють легкі рішення – швидкий результат, «натуральні методи», без візиту до лікаря чи ліків.
- Вони підкріплюють попередні переконання (ефект підтвердження) – люди, що не

Проект спільно профінансований Європейським Союзом

**Co-funded by
the European Union**

довіряють традиційній медицині, легше вірять у «альтернативні методи».

- Вони виглядають професійно – містять псевдоекспертні думки, підроблені графіки, фото лікарів, логотипи установ, але не мають справжніх наукових доказів.
- Вони поширюються швидше, ніж спростування – емоції приваблюють увагу, а люди часто поширюють інформацію, не перевіривши її.

5. Підсумок і рефлексія (7 хв)

Форма: індивідуальна робота + спільне вироблення правил

Хід:

1. Індивідуальна робота – особиста рефлексія (3–4 хв):
Учитель роздає учням аркуші або просить записати у зошитах короткі роздуми.
Учні завершують речення:
 - о «Я зрозумів/зрозуміла, що фейки про здоров'я можуть...»
 - о «Найбільш підозрілим у таких повідомленнях є...»
 - о «Перш ніж натиснути або щось переслати, я перевірю...»
 - о (опційно) «Від сьогодні я більше звертатиму увагу на...»
 - о (опційно) «Я вже знаю, де шукати достовірну медичну інформацію...»
2. Робота всім класом – створення правил безпеки (3–4 хв):
Учитель просить учнів подати по одному правилу, яке допоможе уникати шкідливих медичних фейків. Усі пропозиції записуються на дошці або фліпчарті. Потім клас разом обирає 5–7 ключових правил, створюючи плакат **«Безпечне користування інформацією про здоров'я»**.

Пропоновані правила (можна розширити):

1. Перевіряю джерело – обираю сайти ВООЗ, міністерства охорони здоров'я, офіційних лікарень і поліклінік.
2. Не вірю у чудодійні ліки, універсальні терапії чи «таємні рецепти», які нібито приховують лікарі.
3. Завжди шукаю підтвердження інформації принаймні у двох незалежних джерелах.
4. Кожне рішення про здоров'я узгоджую з лікарем чи спеціалістом, а не з анонімними постами.
5. Не поширюю контент, правдивість якого не можу підтвердити.
6. Звертаю увагу на емоційні заголовки, які лякають чи обіцяють «надію» без доказів.
7. Коли маю сумніви – використовую сайти факт-чекінгу та ресурси медичних установ.

Проект спільно профінансований Європейським Союзом

**Co-funded by
the European Union**

Висновки вчителя – підсумок уроку:

- Медичні фейки не лише вводять в оману, але й можуть шкодити здоров'ю та життю, якщо людина приймає рішення на їх основі.
- Достовірна медична інформація завжди має наукове підтвердження (дослідження, рекомендації ВООЗ, експертів медицини).
- Кожен із нас несе відповідальність за те, що поширює – не можна передавати неперевірені поради, бо вони можуть зашкодити іншим.
- Найважливіші інструменти захисту від дезінформації – критичне мислення, обережність і довіра до перевірених джерел.

6. Словник понять – Медична дезінформація

Поняття	Визначення
Медичний фейк-ньюз	Неправдива інформація про здоров'я, лікування або щеплення, що виглядає як справжнє повідомлення.
Медична дезінформація	Навмисне введення в оману у темах, пов'язаних зі здоров'ям, з метою заробітку, маніпуляції або викликання емоцій.
Клікбейт про здоров'я	Сенсаційний заголовок із обіцянками «чудових результатів», що має на меті лише змусити натиснути.
Факт-чекінг	Процес перевірки достовірності інформації за допомогою надійних джерел (наприклад, ВООЗ).
Ефект підтвердження	Схильність вірити в інформацію, яка відповідає нашим попереднім переконанням.
Інформаційна бульбашка	Отримання в мережі переважно тих матеріалів, що збігаються з нашими поглядами, що ускладнює доступ до фактів.

7. Методичний посібник для вчителя –

«Дезінформація в медицині – фейки, що шкодять здоров'ю»

Цілі посібника:

- Підтримка вчителя у проведенні уроку безпечно, змістовно та цікаво.
- Надання практичних порад для роботи з учнями початкової школи з урахуванням їхнього досвіду користування соцмережами.
- Полегшення адаптації сценарію під різний рівень групи.

1. Вибір прикладів і матеріалів

Проект спільно профінансований Європейським Союзом

Co-funded by the European Union

- Використовуйте вигадані повідомлення або міжнародні приклади (наприклад, фейки про «чудодійні ліки» з-за кордону), щоб уникати місцевих суперечок.
- Можна брати справжні фейки, які вже були публічно спростовані ВООЗ чи платформами факт-чекінгу (Demagog.org.pl, EUvsDisinfo) – з обов’язковою позначкою, що вони неправдиві.
- Не використовуйте шокуючі фото чи контент, який може викликати дискомфорт – обирайте візуально нейтральні матеріали.

2. Адаптація мови і змісту до групи

- Учні користуються TikTok, YouTube, Instagram – звертайтеся до знайомих їм форматів (короткі відео, меми, хештеги).
- Замість складних медичних термінів використовуйте прості порівняння (наприклад: «фейк працює як чутка у школі – швидко поширюється, але не завжди є правдою»).
- Вводьте поняття поступово – «медичний фейк-нюз», «клікбейт про здоров’я», «факт-чекінг» – найкраще з прикладом і питанням до учнів.

3. Проведення вправ і дискусій

- Заохочуйте учнів аргументувати: «чому ти так вважаєш?», «що переконало тебе, що ця новина правдива?».
- Показуйте, як шукати докази у надійних джерелах (ВООЗ, МОЗ, сайти факт-чекінгу).
- Якщо учні наводять приклади побачених фейків – аналізуйте механізми маніпуляції, а не самих людей чи групи, які в них повірили.

4. Створення безпечної атмосфери

- Підкресліть: на медичні фейки може «попастися» кожен – навіть дорослі й спеціалісти. Це не ознака браку розуму, а результат маніпуляції емоціями.
- Не допускайте насмішок над досвідом інших – головна мета уроку це навчитися розпізнавати неправдиву інформацію.
- Заохочуйте ставити запитання – у темі здоров’я «немає дурних питань».

5. Навчальні матеріали

- Набори заголовків: 2–3 правдиві й 2–3 фейкові, адаптовані до віку учнів.
- Онлайн-вікторина (наприклад, Kahoot) – для швидкої перевірки знань і закріплення правил безпечного користування медичною інформацією.
- Список сайтів факт-чекінгу (PL, CZ, SK, EC) – щоб учні знали, де шукати достовірні дані.

6. Можливе розширення уроку

- **Класний проєкт «Карта фейків про здоров’я»** – учні у парах або групах шукають приклади фейків (лише з перевірених факт-чекінгових ресурсів!), описують їх простою

Проект спільно профінансований Європейським Союзом

**Co-funded by
the European Union**

мовою та вказують, яку шкоду вони можуть завдати.

- **Плакат «5 правил безпечного користування медичною інформацією»** – спільна робота, результат можна повісити в класі чи коридорі.
- **Міні-драма:** розіграти сценку, де одна людина отримує фейк про «чудодійний засіб», а інша показує, як перевірити його достовірність.

8. Наукові та освітні джерела (PL, CZ, SK, EC)

- EDMO – <https://edmo.eu>
- EUvsDisinfo – <https://euvsdisinfo.eu>
- WHO Mythbusters – <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters>
- Demagog.org.pl – <https://demagog.org.pl>
- FakeHunter PAP – <https://fakehunter.pap.pl>
- Manipulátoři.cz – <https://manipulatori.cz>
- Demagog.sk – <https://demagog.sk>
- Infosecurity.sk – <https://infosecurity.sk>

